

Poruchy učenia

- pojem špecifické poruchy učenia označujú rôznorodú skupinu porúch prejavujúcich sa problémami v nadobúdaní základných vzdelávacích návykov ako je reč, písanie, čítanie a počítanie
- ide o žiakov, ktorí majú ťažkosti s osvojením a používaním jazyka, čítanej a písanej reči, manipulácie s grafickými, matematickými či múzickými symbolmi, aplikovania pravopisných pravidiel atď.
- školské výkony sú negatívne ovplyvnené nedostatkami v: porozumení hovorenej reči, realizácii hovorenej reči, technike čítania, porozumení prečítaného, realizácii písania, aplikácia gramatických pravidiel, počítaní, pochopení početných operácií
- tieto ťažkosti môžu byť dôsledkom porúch pozornosti alebo pamäti, percepcie či porúch myslenia alebo reči
- špecifické poruchy učenia je súhrnné označenie pre rôznorodú skupinu porúch, ktoré sa prejavujú výraznými problémami pri nadobúdaní a používaní takých vedomostí a zručností ako je rozprávanie, porozumenie hovorenej reči, čítanie, písanie, matematické usudzovanie a počítanie

Rozdelenie porúch učenia:

- Poruchy čítania – dyslexia
- Poruchy písania – dysgrafia
- Poruchy pravopisu – dysortografia
- Poruchy počítania – dyskalkúlia
- Poruchy kreslenia - dyspinxia
- Poruchy hudobných schopností/hudobnosti – dysmúzia
- Poruchy schopnosti vykonávať zložité praktické úlohy - dyspraxia

Prejavy porúch učenia:

- problémy v oblasti reči
- problémy zrakového vnímania
- problémy sluchového vnímania
- problémy v pravoľavej orientácii
- problémy v priestorovej orientácii

- poruchy orientácie v čase
- porucha vnímania a reprodukcie rytmu
- poruchy procesu automatizácie
- problémy pri rýchlom vymenovávaní
- poruchy vývinu jemnej a hrubej motoriky
- poruchy pohybovej koordinácie
- poruchy vo vnímaní telesnej schémy
- poruchy sústredenia
- problémy v správaní

Ďalšie možné prejavy:

- obmedzený slovník, deti nerozumejú niektorým výrazom, ťažko sa vyjadrujú, chýba im cit pre jazyk, ťažko chápu štruktúru materinského jazyka, jeho gramatické pravidlá
- oneskorený alebo problematický vývin reči, problémy pri rozlišovaní a spájaní zvukov so symbolmi
- neúspech vo výučbe spôsobuje pocity menejcennosti, vo svojich dôsledkoch môžu byť horšie ako porucha sama.
- deficity pamäte (krátkodobej, dlhodobej, zrakovej, sluchovej a pohybovej), deficit pozornosti, zvýšená unaviteľnosť, problémy v procese automatizácie, motorické deficity, problémy v časovo priestorovej orientácii, v pravoľavej orientácii, problémy v jazyku a reči, poruchy v senzomotorickej integrácii a emočná labilita

Dyslexia

- špecifická porucha čítania prejavujúca sa neschopnosťou naučiť sa čítať, napriek tomu, že dieťa má primeranú inteligenciu, je mu poskytnuté bežné vzdelanie a žije v dostatočne podnetnom prostredí
- je najčastejšie sa vyskytujúcou špecifickou poruchou učenia
- je charakterizovaná problémami so správnym alebo plynulým rozpoznaním slova a nesprávnym pravopisom a dekodovacími schopnosťami
- postihuje rýchlosť, správnosť a najčastejšie porozumenie čítanému textu

- vyznačuje sa neschopnosťou naučiť sa čítať na požadovanej úrovni bežnými výukovými metódami
- tieto problémy sú typickým následkom deficitu vo fonologickej zložke jazyka, problémy s porozumením čítaného a obmedzené čitateľské skúsenosti, ktoré bránia rastu slovnej zásoby a základných vedomostí
- úroveň čítania je výrazne nižšia než úroveň všeobecných intelektových schopností dieťaťa
- ťažkosti dieťaťa s dyslexiou sa v škole neprejavujú len v čítaní, ale vo všetkých oblastiach, ktoré sú závislé od čítania (v jazykoch, v náukových predmetoch a v matematike, zvlášť pri riešení slovných úloh)

2 typy dyslexie na základe aktivácie mozgových hemisfér:

- dyslexia typu P: čítanie je presné, ale nápadne pomalé kvôli symbolickému charakteru písmen, vnímajú písmená len ako tvary, až keď si ich obzrú, uvažujú o ich symbolickom obsahu, prevažuje pravá mozgová hemisféra,
- dyslexia typu L: čítanie je rýchle s veľkým množstvom chýb, slová hádajú, domýšľajú si ich vplyvom nedostatočne vyvinutých perцепčných funkcií

Typy dyslexie na základe možností korekcie:

- dyslexia fonematická: následok nezvládnutého fonematického systému jazyka
- dyslexia optická: poruchy zrakovej a zrakovo-priestorovej analýzy, nediferencovanosť predstáv o tvare, poruchy zrakovej pamäti, priestorového vnímania a priestorovej pamäti
- dyslexia agramatická: nedostatočné osvojenie gramatických foriem, morfologických a syntaktických zovšeobecnení
- dyslexia sémantická: nedostatočné chápanie zmyslu čítaného textu

Prejavy dyslexie:

- problém vybaviť si a zapamätať si jednotlivé písmená,
- problematické rozlišovanie tvarov písmen,
- znížená schopnosť spájať písanú a zvukovú podobu hlásky,
- problémy v rozlišovaní tvarovo podobných písmen,
- nerozlišovanie zvukovo podobných hlások,

- problémy s mäkkčením spoluhlások,
- hlásková inverzia - nedodržiavanie správneho poradia písmen v slabike, v slove,
- pridávanie písmen, slabík do slov,
- vynechávanie písmen, slabík v slovách,
- domýšľanie si koncovky slova podľa správne prečítaného začiatku,
- nerešpektovanie kvantity samohlások,
- neschopnosť čítať s intonáciou,
- nesprávne čítanie predložkových väzieb,
- nepochopenie obsahu čítaného textu,
- dvojité čítanie - čítanie slova, slabiky najprv šeptom pre seba, až potom nahlas.

Ďalšie príznaky:

- zámenny písmen a slov za útvary obrazovo podobné (m-n, t-f, a-e), neschopnosť zrakovej diferenciacie grafém
- smerové alebo zrkadlové zámenny písmen a slov (d-b, s-z, pís-šíp), znížená smerová orientácia v texte
- vynechávanie slabík a písmen, komolenie slov, neschopnosť rozložiť slovo na písmená a zložiť z písmen slovo – porucha analyticko-syntetickej činnosti

Subjektívne ťažkosti žiaka s dyslexiou:

- špecifické vývinové poruchy učenia ovplyvňuje prežívanie a z neho vyplývajúce správanie
- medzi subjektívne problémy žiaka so špecifickými vývinovými poruchami učenia zaradujeme napr. frustráciu, nízke sebavedomie, negatívne sebahodnotenie, depresiu, atď.
- žiak so špecifickou vývinovou poruchou učenia sa dennodenne stretáva s tým, že to, čo je pre jeho spolužiakov jednoduché, je pre neho samotného obzvlášť náročné, ba dokonca v niektorých prípadoch nemožné
- prežívanie permanentného stresu z rozdielov medzi ním a spolužiakmi, ako aj kvôli slabším výsledkom v škole, môže byť predpokladom nárastu syndrómu depresie
- úzkosť sa u nich do určitej miery prejaví pri každej úlohe, kde sú potrebné zručnosti, s ktorými má konkrétny žiak ťažkosti

- žiak cíti, že niektoré úlohy nedokáže zvládnuť tak, ako jeho rovesníci, že je neúspešný aj napriek úsiliu, ktoré vynakladá, je terčom urážok a posmechov
- školský neúspech prejavuje napr. nekomunikatívnosťou, citovou závislosťou na učiteľovi, chýbajúcou sebadôverou, uvedené skutočnosti vedú k poklesu úsilia niečo dosiahnuť, a teda ciele, ktoré si stanovujú sú výrazne nižšie ako tie, ktoré by skutočne dosiahol

Reedukácia dyslexie (odporúčania pre rodičov na prácu s deťmi):

- vyvodzovanie písmen - prírodné zvuky/umelé zvuky (fff - vietor, ááá - otvorenie úst u zubára, atď.), pohyb/gesto charakterizujúce dané hlásky, obrázky, riekanky, modelovanie písmen, maľovanie písmen, kreslenie do piesku/krupice, obťahovanie písmen prstom, vnímanie hmatom, obťahovanie ceruzkou, perom (multisenzorický prístup - zapojenie čo najviac zmyslov)
- spájanie písmen do slabík, slabikovanie - papierové písmená, písmená na kockách (môžu sa navliekať), písmená na gumičke (naťahovanie a sťahovanie naznačuje analýzu a syntézu), slabiky na kartách, čítanie slabík s využitím počítača, zvýrazňovanie slabík pomocou oblúčikov, spájanie slabík s obrázkami (ko, ko, ko - sliepka), prvé slabiky slova označujúce obrázok (ko - koláč)
- čítanie celých slov, viet - globálne čítanie slov (dieťa hovorí predmety na obrázku a priradzuje k nim napísané slová, číta slová bez obrázkov, neskôr vo vetách), čítanie slov z východiskovej slabiky vyvodzovaním (le - les- lesník - lesík...),
- porozumenie čítanému textu - priradovanie slov/viet k obrázkom, ilustrácia textu/vety, zakrývanie spodnej časti písmen/slov alebo celých (dieťa si domýšľa podľa obsahu), čítanie textu s vynechanými slovami
- zámeny písmen (tvarovo podobné b-d, a-e, m-n, zvukovo podobné t-d) - vyvodzovanie písmena spájaním s obrázkom, čítanie slov a slabík na upevnenie písmena, porovnanie oboch písmen (obťahovanie, modelovanie), práca s textom (hľadanie v texte a vyfarbovanie rozličnými farbami, podčiarkovanie slov s týmito písmenami), čítanie slabík/slov, ktoré majú jedno/obe z týchto písmen, možno tiež využiť cvičenia pravoľavej a priestorovej orientácie, artikulačné cvičenia, cvičenia sluchového vnímania
- dvojité čítanie - plynulé slabikovanie, čítanie s okienkom, párové čítanie

Dysgrafia

- Špecifická porucha písania postihujúca písomný prejav, ktorý býva nečitateľný, dieťa si ťažko pamätá písmená, ťažko ich napodobňuje
- vývinovo znížená schopnosť až neschopnosť osvojiť si písanie zapríčinená oneskoreným zrením grafických funkcií mozgu
- postihuje iba grafickú stránku písomného prejavu, nie však jeho obsahovú stránku
- porucha schopnosti písať písmená, slová a vety, pričom príčinou tejto neschopnosti je mozgová dysfunkcia, nejde iba o ťažkosti s technikou písania, ale aj o narušenie schopnosti písomne vyjadriť svoje myšlienky

Chyby dysgrafika

- Tvarové zámery (b, d; m, n)
- Smerové zámery (b, d; z, s)
- Vynechávanie - písmen, častí slov, celých slov, predložiek a spojok, predpôň, prípon, spoluhláskových zhlukov
- Deformácia písmen - nezreteľné, nečitateľné tvary aj keď si dieťa dáva záležať

Prejavy dysgrafie:

- vo všeobecnosti nečitateľné písmo, aj napriek postačujúcemu času a pozornosti, ktorá je venovaná úlohe,
- tendencia k miešaniu písaného a tlačeného tvaru písma,
- nepravidelná, rôzna veľkosť písma,
- rozličnosť tvarov,
- nedodržiavanie liniatúry pri písaní,
- nerovnomerný sklon písmen,
- nerovnosť línií,
- nedopísané slová, písmená,
- vynechávanie slov v súvislom texte,
- nepravidelné umiestnenie písaného textu na stránke vzhľadom k riadkom a okrajom (najčastejšie uprostred stránky),
- nepravidelná hustota medzi slovami a písmenami,
- často atypické držanie písadla, křčovitý úchop,

- špecifické držanie tela pri písaní,
- diktovanie si polohlasom sledu písmen v slove,
- bedlivé sledovanie vlastnej písúcej ruky,
- výrazne pomalé tempo práce,
- vynaložené obrovské úsilie pri akomkoľvek písomnom prejave,
- obsah napísaného v časovej tiesni na žiadnom stupni školského vzdelávania nekorešponduje so skutočnými jazykovými vedomosťami a schopnosťami žiaka

Školské dôsledky dysgrafie:

- prináša nie vhodnú grafickú úpravu
- pracovné tempo pri písaní jednotlivca s dysgrafiou nestačí tempu ostatných, preto sa dopúšťa väčšieho množstva chýb pri písaní, najčastejšie pri diktátoch alebo časovo limitovaných textoch
- dysgrafia zasahuje do všetkých predmetov, aj do matematiky
- jednotlivec s dysgrafiou nedokáže správne zapísať čísla, má problémy pri slovných úlohách
- jednotlivec nie je schopný písať úhladne a prehľadne
- má problém s udržaním horizontálnej roviny písma
- píše mimoriadne veľké, alebo mimoriadne malé písmená
- píše foneticky, tak, ako počuje
- jednotlivec s dysgrafiou nie je schopný simultánne opraviť napísaný text
- dysgrafia býva niekedy spojená s dyspinxiou (poruchou kreslenia)

Reedukácia dysgrafie (odporúčania pre rodičov na prácu s deťmi):

- rozvíjanie motoriky (hrubá/jemná) - pohyby rúk, dlaní, prstov (mávanie, krúženie, upaženie, vzpaženie, dotýkanie sa jednotlivých prstov), modelovanie, vytrhávanie a skladanie z papiera, navliekanie korálok, omaľovánky, opakovanie cvikov (pohybová pamäť)
- držanie písacieho náčinia - pre nácvik správneho úchopu možno použiť násadku z moduritu, dôležité je začať so správnym držaním písacieho náčinia už v predškolskom veku
- uvolňovacie cviky - obťahovanie, napodobovanie tvarov, písmen (vo vzduchu, na baliaci papier, na tabuľu, do zošita...)

- reedukácia - nezaťažovať dlhým písaním, radšej kratšie a efektívnejšie

Dysortografia

- špecifická porucha učenia, ktorá postihuje grafickú a pravopisnú zložku písomného prejavu
- typické sú špecifické dysortografické chyby, ktoré nevyplývajú z nezvládnutého osvojenia si gramatických pravidiel
- objavujú sa problémy aj v syntaktickej rovine jazyka
- dysortografikom chýba tzv. jazykový cit, dôsledkom čoho je znížená schopnosť skloňovať a časovať
- charakteristickým znakom sú problémy v sluchovej analýze a sluchovom rozlišovaní hlások
- často sa vyskytuje spolu s dyslexiou

Prejavy dysortografie:

- grafické zámery zvukovo podobných hlások (b-d, s-z, h-ch)
- problém vybaviť si naučený tvar písmena v grafickej podobe
- znížená schopnosť spojiť grafickú a fonetickú podobu hlásky
- zámery tvarovo podobných písmen v grafickej podobe
- chyby vyplývajúce z artikulačnej neobratnosti
- chyby v mäkkčení vznikajúce na akustickom podklade
- chyby v dôsledku sykavkových asimilácií
- neschopnosť dodržiavať poradie písmen, slabík v slove – inverzia
- pridávanie písmen a slabík do slov
- neschopnosť dodržať kvantitu samohlások
- nie správne označená kvantita samohlások
- neschopnosť rozlišovať hranice slov vo vete
- problémy v slabikách a slovách so slabikotvorným r, f, l, í
- písanie joty/ypsilonu v špecifických slovách
- negatívne ovplyvňuje aj proces aplikácie gramatického učiva

Školské dôsledky dysortografie:

- nezvládnutie krátkych limitovaných úloh, písanie diktátov a tzv. päťminútoviek
- výrazné problémy prejavujúce sa pri vyučovaní cudzieho jazyka
- problematické rozlišovanie grafických symbolov
- inverzia v procese písania

Reedukácia dysortografie (odporúčania pre rodičov na prácu s deťmi):

- rozlišovanie krátkych a dlhých samohlások - porovnávanie slov či sú rovnaké alebo rozličné, znázorňovanie slov krátkymi a dlhými samohláskami pomocou stavebnice, grafické znázorňovanie dĺžky samohlások, doplňovanie krátkych a dlhých samohlások do textu, podčiarkovanie dlhých samohlások v texte, tvorenie viet so slovami s dlhými a krátkymi samohláskami, vypisovanie samohlások zo slov
- rozlišovanie slabík (dy-di, ty-ti, ny-ni) - opakovanie slabík po učiteľovi a ohmatanie si tvrdej a mäkkej kocky (tvrdá kocka - tvrdé slabiky, mäkká kocka - mäkké slabiky), vyhľadávanie slov s danou slabikou, určovanie slabík v slovách (začiatok, koniec, stred), rozlišovanie slov, ktoré sa líšia tvrdosťou slabík, doplňovanie slov do viet, precvičovanie slov, kde je viac takýchto slabík
- rozlišovanie sykaviek (s, c, z, š, č, ž) - rozlišovanie sykaviek v slabikách/slovách, vyhľadávanie slov v texte so sykavkami, rozlišovanie sykaviek, ktoré menia zmysel slova (zem - sem), rozlišovanie ostrých (s, c, z) a tupých sykaviek (š, č, ž), rozlišovanie viacerých sykaviek v jednom slove
- vynechávanie, pridávanie, prehadzovanie písmen/slabík - analýza a syntéza slov, tvorenie slov z poprehadzovaných písmen, podčiarkovanie správne napísaných slov
- hranice slov v písme - vyznačovanie slov časťami stavebnice alebo písomne, určovanie počtu slov vo vete, čítanie slov s predložkami s pomocou obrázkov (na, pri, pod stolom...)
- osvojovanie gramatického učiva - vyhľadávanie príbuzných slov (myš, myška, myši...) alebo hľadanie a hovorenie základu vymenovaných slov, doplňovanie i/y ústne, zápis písmen i/y, í/ý z diktovaných slov, doplňovacie cvičenia, zápis slov obsahujúce precvičovaný jav, vypisovanie slov, v ktorých dieťa chybuje (hravou formou - zložiť slovo z písmen, farebne vyznačiť...)
- oprava písomných prác - označenie chybného slova ceruzkou a následná oprava samotným dieťaťom (dieťa si chyby nájde a opraví samostatne), spoločné vyhľadávanie chýb a ich odôvodňovanie správnosti, chybné slová prelepiť a nad ne

napísať správny tvar, zaviesť si zošit chybných slov, napísanie chybného slova viackrát a farebné vyznačenie - zraková fixácia

Dyskalkúlia

- špecifická porucha matematických schopností
- je to porucha, kde matematická zručnosť konkrétneho dieťaťa je pod očakávanou úrovňou veku a inteligencie dieťaťa
- prejavuje sa neschopnosťou operovať s matematickými pojmami a číselnými symbolmi

Problémové oblasti:

- čítanie matematických symbolov
- písanie matematických symbolov
- pochopenie matematických pojmov
- realizovanie matematických operácií
- neschopnosť manipulácie s objektmi

Typy dyskalkúlie:

- Praktognostická dyskalkúlia –narušená matematická schopnosť manipulácie s predmetmi, konkrétnymi, či nakreslenými a ich priradovanie k symbolu čísla (paralelné priradovanie čísla k počtu a naopak, pridávanie, uberanie, odpočítavanie na počítadle,...). Narušená môže byť aj schopnosť zoradovať predmety podľa veľkosti, alebo rozpoznať vzťahy viac-menej rovnako.
- Verbálna dyskalkúlia – viazne schopnosť slovne označovať operačné znaky, pochopenie matematickej terminológie v zmysle o toľko viac, o toľko menej,... Jednotlivec nezvláda slovné označovanie matematických úkonov, množstvo a počet prvkov, nie je schopný ukázať počet prstov, označiť hodnotu napísaného čísla a pod.
- Lexická dyskalkúlia – neschopnosť čítať matematické znaky a ich kombinácie, symboly, ako sú číslice viacmiestne čísla s nulami, tvarovo podobné čísla a pod. Ide o obdobu dyslexie v oblasti čítania číslic a čísel.

- Grafická dyskalkúlia – prejavuje sa narušenou schopnosťou písať numerické znaky. Jednotlivec sa nevie vyrovnáť s príslušným grafickým priestorom, má problémy v geometrii. Ide o obdobu dysgrafie v oblasti matematiky.
- Operacionálna dyskalkúlia – jednotlivec nezvláda matematické operácie. Zamieňa ich, zložitejšie nahrádza jednoduchšími, písomne rieši aj veľmi jednoduché úlohy.
- Ideognostická dyskalkúlia – porucha v chápaní matematických pojmov a vzťahov medzi nimi, v chápaní čísla ako pojmu. Jednotlivec nedokáže spamäti vypočítať príklady.

Prejavy dyskalkúlie:

- problémy v orientácii na číselnej osi
- zámena číslic (6 - 9)
- zámena čísiel (2008 - 2800)
- neschopnosť robiť matematické operácie (sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie)
- porucha v priestorovej a pravoľavej orientácii

Školské dôsledky dyskalkúlie:

- veľké problémy s aritmetickými výpočtami
- poruchy matematických schopností úzko súvisia i s ďalšími poruchami ako je dyslexia a dysgrafia
- jednotlivec zažíva často intenzívnu úzkosť, ak má riešiť aritmetický problém
- zlá úprava vedie k častým chybám vo výpočtoch
- pri riešení slovnej úlohy nevie presne aký problém má riešiť
- logickou úvahou je schopný riešiť úlohu, zlyháva však v detailoch
- má problém v riešenom príklade nájsť po sebe chybu
- nemá ucelené vnímanie v oblasti numerických predstáv
- pri tabuli rieši úlohu oveľa presnejšie ako do zošita
- pri riešení slovnej úlohy je jednotlivec schopný zapamätať si maximálne dva nasledujúce kroky

Reedukácia dyskalkúlie (odporúčania pre rodičov na prácu s deťmi):

- predčíselné predstavy - triedenie prvkov podľa tvaru, farby, veľkosti, skladanie tvarov z častí, upevňovanie pojmov malý, veľký, väčší, menší, rovnaký, silný, slabý, najväčší, najmenší... , usporiadanie prvkov podľa veľkosti, cvičenia pravoľavej a priestorovej orientácie
- číselné predstavy - určovanie viac, menej, rovnako, najviac, najmenej, vyhľadávanie čísel k danému množstvu prvkov a priradovanie odpovedajúcemu počtu prvkov k danej číslici, orientácia na číselnej osi, porovnávanie čísel, rozklad čísel s pomocou názorného materiálu a spamäti
- štruktúra čísla, pozičná hodnota číslic v čísle - čítanie číslic, vyhľadávanie číslic na vyšráfovanom či vybodkovanom podklade, ich zvýraznenie a čítanie (figúra a pozadie), rozklad čísiel na jednotky, desiatky..., písanie čísiel do desiatkovej tabuľky, grafické znázornenie číslic do mriežky
- matematické operácie - objasňovanie jednotlivých operácii s pomocou predmetov alebo prvkov na základe manipulácie, sčítanie a odčítanie v obore do 10, do 20 s prechodom cez desiatku, sčítanie a odčítanie väčších čísiel, vysvetlenie násobenia a delenia na názornom materiály, nácvik matematických operácii písomne, zdôrazňovanie správneho umiestnenia čísel
- slovné matematické operácie - riešenie numericky veľmi ľahkých úloh, riešenie slovných úloh pomocou manipulácie s predmetmi, riešenie písomne zadávaných slovných úloh
- chápanie číselných radov a cvičenia pamäti - cvičenia formou hier, hádaniek a súťaží
- orientácia v čase - vymenovanie dní v týždni, mesiacov v roku, ročných období, vymenovanie charakteristických činností pre mesiace a ročné obdobia, vymenovanie časových údajov bez nadväzného poradia (tretí deň v týždni, piaty mesiac v roku, ktorý deň je pred pondelkom...), určovanie hodín (celé hodiny, polhodiny, štvrt'hodiny, minúty), skladanie dejových obrázkov podľa časovej postupnosti, vyhľadávanie údajov v cestovných poriadkoch (počítanie dĺžky cesty v kilometroch, trvanie cesty), prevody (deň, hodina, minúta, sekunda), praktické riešenia úloh súvisiacich s časom
- ďalšie cvičenia - cvičenia zrakovej a sluchovej percepcie, zamerané na rozvoj reči, rytmické cvičenia, cvičenia zamerané na nácvik sústredenia, rozvíjania oneskorenej funkcie

Dyspinxia

- špecifická porucha kreslenia
- prejavuje sa nízkou úrovňou grafickej a obsahovej stránky výtvarného prejavu, na rozdiel od ostatných výsledkov dosahovaných v škole
- jednotlivec sa nedokáže výtvarne vyjadriť ani jednoduchým spôsobom
- zaobchádza s ceruzkou neobratne, problémy s pochopením perspektívy

Prejavy a dôsledky dyspinxie v škole:

- nedokáže veku primerane nakresliť predmety, ktoré vidí pred sebou
- na ľudskom, či zvieracom tele vynecháva časti (ruku, krk, trup)
- „zabúda“ dokresliť detaily tváre (oči, ústa, nos, obočie)
- nevidí rozdiel medzi tým, čo nakreslilo a realitou
- pri kreslení nedokáže umiestniť kresbu na stred výkresu, kreslí napr. do rohu, zvyšok výkresu zostáva voľný
- má problém narábať s kresliacim náčiním
- línie nedokáže viesť plynule
- prítlak kresliaceho náčinia na kresliacu plochu je veľmi silný
- nedokáže kresliť priestorové objekty
- nepoužíva správne farby a pod.
- má problém s modelovaním, kolážou, či inými výtvarnými technikami
- nedokáže správne odkresľovať podľa predlohy
- nedokáže vyfarbiť obrázok podľa presne vyznačených línií
- nedokáže porovnať dva obrázky, či už rovnaké alebo líšiace sa v detailoch

Reedukácia dyspinxie (odporúčania pre rodičov na prácu s deťmi):

- rozoznávanie farieb spojením s charakteristickým predmetom (zelená ako tráva), rozlišovanie dvoch a viacerých farieb, triedenie predmetov podľa farieb/podľa farieb a tvarov
- určovanie rozdielov na obrázkoch, nájdenie, podčiarkovanie/vyfarbenie, hľadanie rovnakých obrázkov/tvarov, skladanie roztrhaných obrázkov, skladanie drevených kociek s obrázkami, dokresľovanie obrázkov/písmen, skladanie písmen z prvkov, skladanie slov z častí, pexeso, omaľovánky, kresliaci diktát (nakresli dom, vpravo od domu plot, vľavo strom...) atď.

Dysmúzia

- špecifická porucha prejavujúca sa neschopnosťou produkovať a vnímať hudbu

Neschopnosť:

- Rozoznať výšku tónu
- Rozoznať melódiu piesne
- Identifikovať hudobný nástroj
- Reprodukovať rytmus
- Spievať
- Reprodukovať známe a neznáme melódie, zrealizovať transkripciu melódie do nôt
- Čítať noty

Tri základné oblasti:

1. Problémy v receptívnej zložke - rozdielnosť hudobných nástrojov na základe počúvania
2. Problémy v expresívnej zložke - nesprávne vyjadrovanie tónov, melódie a piesne
3. Problémy v motorike - vokálne, inštrumentálne

Prejavy dysmúzie:

- jednotlivec sa javí, že nemá hudobný sluch
- nedokáže rozpoznať sluchom melódie
- nepočuje zmeny v melódii, v jej výške
- nerozozná zmeny rytmu, tempa a intenzity melódie
- má problém rozpoznať sluchom jednotlivé hudobné nástroje
- má problém rozpoznať sluchom hlasy spolužiakov
- nedokáže zopakovať rytmus, keď ho učiteľ vyťuká
- nevie sa pohybovať do rytmu
- má problém zahrat' niečo na hudobnom nástroji
- má problém zaspievať, nedokáže nasadiť hlas do správnej výšky
- nedokáže zaspievať melódiu
- nedokáže čítať a zapisovať grafické hudobné značky, čo môže súvisieť s problémami dyslektickými, resp. dysgrafickými

Reedukácia dysmúzie (odporúčania pre rodičov na prácu s deťmi):

- poznávanie predmetov podľa zvuku, rozlišovanie dopravných prostriedkov, poznávanie zvierat podľa hlasu, určovanie dĺžky zvuku, určovanie intenzity zvuku (silnejší/slabší), určovanie kvality zvuku (rozlišovanie druhu nástroja), poznávanie piesne podľa melódie, počúvanie rozprávania, počúvanie dosiek/magnetofónových nahrávok, zapamätávanie melódie, vyťukávanie predvedeného zvuku, atď.

Dyspraxia

- špecifická porucha obratnosti, schopnosti vykonávať zložitejšie pohyby, čo sa môže prejaviť v bežných denných činnostiach aj vo vyučovaní

Porucha procesov mozgu:

- Formovanie myšlienky použiť známy pohyb na dosiahnutie cieľa
- Plánovanie akcie na dosiahnutie tejto myšlienky
- Vykonávanie plánovaného pohybu

Príznaky dyspraxie:

- jednotlivec má problém s koordináciou jemnej a hrubej motoriky
- jeho pohyby vyznievajú nešikovne, nie sú ladné, plynulé
- jednotlivec má problém s orientáciou na tele
- má problém s pravoľavou orientáciou
- jednotlivec s dyspraxiou je motorický neobratný, nešikovný, ťažko si osvojuje nové pohyby
- často odmieta telesné cvičenia v dôsledku celkovej motorickej nešikovnosti
- jeho pohyby sú nepresné
- nedokáže odhadnúť aký pohyb môže urobiť v danom priestore
- nedokáže cvičiť do rytmu
- nedokáže vykonávať telesné cvičenia, pohybovať sa podľa istých pravidiel s ostatnými (pochodovanie, tanec, tleskanie)
- potrebuje veľa času na zvládnutie sebaobslužných úkonov

- má problémy v manipulácii s malými predmetmi, napríklad sa nedokáže naučiť vyšívať, krájať nožom, presne strihať, čisto a úhladne lepiť, navliekať korálky, triediť malé predmety podľa veľkosti
- má problémy napríklad aj v hre so stavebnicou
- má problémy pri manipulácii s nástrojmi

Reedukácia dyspraxie (odporúčania pre rodičov na prácu s deťmi):

- dotyky palca s ostatnými prstami na jednej ruke vpred a vzad, približovanie a oddiaľovanie prstov, striedavé mávanie prstov, striedavé údery prstov oboch rúk do podložky, kreslenie kruhu ukazovákom, krúženie, opakovanie predvádzaných pohybov, skrútkovanie matice, navliekanie korálok/guličiek, zapínanie/rozopínanie gombíkov, viazanie šnúrky, ukáž pravú/ľavú ruku, ukáž pravou rukou ľavé ucho, polož ceruzku vpravo/vľavo na lavicu, choď autom vpravo/vľavo atď.

Legislatívne možnosti

Poradenské zariadenia poskytujú činnosti:

- a) deťom od narodenia do prijatia na predprimárne vzdelávanie
- b) deťom od prijatia na predprimárne vzdelávanie a žiakom do ukončenia prípravy na povolanie v školách
- c) zákonným zástupcom detí a žiakov
- d) pedagogickým zamestnancom škôl

Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) - pri výchove a vzdelávaní žiakov s vývinovými poruchami učenia sa postupuje podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s vývinovými poruchami učenia, ktorý charakterizuje výchovu a vzdelávanie a vymedzuje špecifické potreby a požiadavky na komplexnú odbornú starostlivosť.

V zmysle zákona č. 245/2008 Z.z. sa výchova a vzdelávanie detí a žiakov s VPU uskutočňuje:

- v základnej škole pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou (NKS),
- v špeciálnej triede pre žiakov s VPU v základnej škole,
- v školskej integrácii, t. j. v triede alebo výchovnej skupine spolu s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy.

Je potrebné zabezpečiť úpravu podmienok, foriem, metód a prístupu vo výchove a vzdelávaní žiaka a rešpektovať úpravy vyplývajúce z prítomných porúch učenia nielen vo vzdelávaní, ale i v hodnotení a klasifikácii.

Do základnej školy (špeciálna škola, špeciálna trieda, školská integrácia) sa žiak s VPU prijíma na základe psychologickkej, špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky v centre špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP) alebo v centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP). V prípade potreby môže poradenské zariadenie priamo, alebo na základe podnetu školy, vyžadovať aj odbornú lekársku diagnostiku alebo diagnostiku odborného zdravotníckeho zamestnanca (neuroológ, psychiater, foniater, ORL, klinický logopéd a pod.).

O prijatí žiaka s VPU rozhoduje riaditeľ školy na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu a písomného vyjadrenia školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (CŠPP a CPPP), vydaného na základe diagnostického vyšetrenia. Riaditeľ školy pred prijatím dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do školy so vzdelávacím programom pre žiakov so zdravotným znevýhodnením poučí zákonného zástupcu o všetkých možnostiach vzdelávania jeho dieťaťa.

Pri výbere formy vzdelávania žiakov s VPU je potrebné postupovať individuálne, podľa výsledkov špeciálnopedagogickej, logopedickej, psychologickej, prípadne inej odbornej diagnostiky.

Učiteľ posudzuje učebné výsledky žiaka objektívne a primerane náročne, pričom prihliada aj na jeho vynaložené úsilie, svedomitosť, individuálne schopnosti, záujmy.

Pri hodnotení žiaka s VPU učiteľ posudzuje úroveň jeho vedomostí nielen v porovnaní s rovesníkmi, ale najmä v porovnaní s uplynulým obdobím vzhľadom na predchádzajúce výkony samotného žiaka.

Vzdelávanie v základnej škole pre žiakov s VPU a v špeciálnej triede pre žiakov s NKS v základnej škole

Žiaci s VPU, ktorí sú vzdelávaní v základnej škole pre žiakov s VPU a v špeciálnej triede pre žiakov s VPU postupujú podľa rámcového učebného plánu, ktorý je súčasťou vzdelávacieho programu, t. j. vyučujú sa špecifické vyučovacie predmety individuálna logopedická intervencia a rozvíjanie špecifických funkcií. Metódy a postupy používané na vyučovaní vychádzajú z výsledkov špeciálnopedagogickej, psychologickkej a logopedickej diagnostiky a z individuálneho plánu logopedickej terapie.

Vzdelávanie žiakov s VPU v školskej integrácii

Pre žiaka s VPU riaditeľ školy zabezpečí odbornú špeciálnopedagogickú a logopedickú starostlivosť v spolupráci s centrom špeciálnopedagogického poradenstva alebo s centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, so školským špeciálnym pedagógom a školským logopédom.

Žiak začlenený v školskej integrácii sa vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy a podľa individuálneho vzdelávacieho programu (ďalej aj „IVP“). Obsah jeho vzdelávania vychádza zo vzdelávacieho programu žiakov s vývinovými poruchami učenia. IVP musí byť v súlade s obsahom špecifických vyučovacích predmetov ILI a RŠF. IVP sa aktualizuje podľa požiadaviek ročníka a aktuálneho stavu žiaka.

Pri hodnotení a klasifikácii žiaka je nevyhnutné postupovať podľa odporúčaní špeciálneho pedagóga, psychológa a školského logopéda.

Pri vzdelávaní žiaka s VPU je nevyhnutná úzka spolupráca školy a rodiny, vytvorenie atmosféry spoločnej zodpovednosti a ujasnenia cieľov i postupov vedúcich k ich dosiahnutiu.

Ďalšie zákony, vyhlášky a materiály na doplnenie súvisiace legislatívou:

- Zákon c. 245 z roku 2008 o výchove a vzdelávaní (Školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška MŠ SR č. 320 z roku 2008 Z.z. o Základnej škole v znení vyhlášky č. 224 z roku 2011 o základnej škole
- Vyhláška MŠ SR č.327 z roku 2008 o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie
- http://www.cpppamartin.sk/files/Skolska_integracia.pdf
- <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-325>
- <http://www.socutrhoviste.sk/subory/md252008.pdf>

- https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/Met_mat_sk_integracia_01_09_2018_WEB.pdf

Ponuka našej CPPPaP

- poskytovanie komplexnej psychologickej a špeciálno-pedagogickej starostlivosti deťom a žiakom MŠ, ZŠ a SŠ
- individuálna psychologická a špeciálno-pedagogická diagnostika
- individuálna špeciálno-pedagogická reedukácia
- komplexné poradenstvo pre rodičov a učiteľov
- realizovanie komplexného stimulačného programu zameraného na rozvoj oslabených čiastkových funkcií
- realizovanie terapeutických skupín
- realizovanie depistáží a školských zrelostí

Použitá literatúra:

1. HARČÁRIKOVÁ, T. Základy pedagogiky jednotlivcov so špecifickými poruchami učenia. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo IRIS, 2010. ISBN 978-80-89238-31-6
2. HARČÁRIKOVÁ, T. Pedagogika jednotlivcov s poruchami učenia (vybrané kapitoly). 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo MABAG, 2008. ISBN 978-80-89113-57-6
3. ZELINKOVÁ, O. Poruchy učení. Praha, 1994. ISBN 80-7178-242-4
4. http://www.statpedu.sk/files/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/vp-deti-ziakov-so-zdravotnym-znevychodnenim/vp-ziakov-vyvinovymi-poruchami-ucenia/vp_vpu_isced_1_2.pdfhttps://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/Met_mat_sk_integracia_01_09_2018_WEB.pdf
5. http://www.statpedu.sk/files/sk/deti-ziaci-so-svp/deti-ziaci-so-zdravotnym-znevychodnenim-vseobecnym-intelektovym-nadanim/vzdelavacie-programy/vzdelavacie-programy-ziakov-so-zdravotnym-znevychodnenim-vseobecnym-intelektovym-nadanim/zakladne-vzdelavanie-primarne-vzdelavanie-nizsie-stredne-vzdelavanie/vp_pre_ziakov_s_vyvinovymi_poruchami_ucenia.pdf
6. <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-325>
7. [Zákon c. 245 z roku 2008 o výchove a vzdelávaní \(Školský zákon\) a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#)

Spracovala:

Mgr. Martina Švoňavcová, špeciálna pedagogička